กลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่

The Strategy of Teaching Buddhism by Using Activity-Based Learning for Elementary School in Chiang Mai Province

สงัด เชียนจันทึก,
อุเทน ลาพิงค์ และ พิทักษ์ แฝงโกฏิ
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
Sangad Chienjuntuk,
Uten Larping and Phithak Faengkot
Mahamakut Buddhist University Lanna Campus
Corresponding Author, E-mail: sangad.chi@mbu.ac.th

****

บทคัดย่อ

ปัญหาที่เยาวชนไม่สนใจและไม่ให้ความสำคัญกับการศึกษาสาระพระพุทธศาสนา หรือให้ความใส่ใจน้อยที่สุดในรายวิชาที่เรียน อันเนื่องด้วยบริบททางสังคม การแข่งขันทางเศรษฐกิจ อาชีพในอนาคต กระบวนการพัฒนาการเรียนการสอนในสาระศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม จึงควรมีการนำรูปแบบการเรียนรู้ที่เท่าทันกับยุคสมัยเข้ามาช่วย โดยที่รูปแบบที่น่าสนใจศึกษาค้นคว้าวิจัยคือการจัดการเรียนการสอนหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษากระบวนการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ 2. พัฒนากลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ 3. ทดลองใช้กลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนานั้นกับโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดเชียงใหม่ 4. นำเสนอกลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 100 คน นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมทดสอบ 294 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 20 คน จากโรงเรียนในอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ การวิจัยใช้แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบทดสอบ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัยพบว่า 1) การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานในโรงเรียนประถมศึกษามีภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยกิจกรรมการเรียนรู้ได้ระดับมากสูงสุด รองลงมาคือสื่อการสอน เนื้อหา ผู้เรียน และสิ่งแวดล้อม 2) พัฒนากลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาด้วยกิจกรรมเป็นฐานที่ใช้เทคนิค Timeline กับสาระ

* วันที่รับบทความ : 5 สิงหาคม 2567; วันแก้ไขบทความ 6 ธันวาคม 2567; วันตอบรับบทความ : 10 ธันวาคม 2567
Received: August 5 2027; Revised: December 6 2024; Accepted: December 10 2024

อริยสัจ 4 ช่วยเพิ่มความสนใจและพัฒนาทักษะคิดเชิงเหตุผลของนักเรียน 3) ผลทดสอบแสดงว่าคะแนน Posttest สูงกว่าคะแนน Pretest อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (Posttest: = 7.23, S.D. = 1.923; Pretest: = 5.02, S.D. = 2.445) 4) การใช้กลยุทธ์ Timeline กับการเรียนรู้อริยสัจ 4 ช่วยให้นักเรียนสามารถเรียนรู้อริยสัจ 4 อย่างมีประสิทธิภาพ วิเคราะห์ปัญหา (ทุกข์) สาเหตุ (สมุทัย) ผลลัพธ์ที่คาดหวัง (นิโรธ) และวิธีแก้ปัญหา (มรรค) ได้ดีขึ้น อย่างไรก็ตาม การเข้าถึงต้นตอของทุกข์ (ตัณหา) ในระดับจิตใต้สำนึกยังคงเป็นความท้าทายสำหรับเด็กระดับประถมศึกษา

สรุปผลการวิจัย การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานในโรงเรียนประถมศึกษาเชียงใหม่โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก นักเรียนมีความสนใจและความพอใจมากยิ่งขึ้นในการเรียนรู้พระพุทธศาสนาเมื่อมีการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน และเกิดการพัฒนาทักษะการคิดเชิงเหตุผลมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: กลยุทธ์; การสอนพระพุทธศาสนา; กิจกรรมเป็นฐาน; โรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่, ไทม์ไลน์

Abstract

The lack of interest and importance placed by youth on studying Buddhist teachings or their minimal engagement in related subjects, due to societal contexts, economic competition, and future career considerations, underscores the need for modernized approaches in teaching religion, morality, and ethics. A promising method for exploration and research is learning management of Buddhist principles by using activity-based learning.

This research aimed to: 1) Investigate activity-based learning processes in primary schools in Chiang Mai Province; 2) Develop a strategy of teaching Buddhism by using activity-based learning for Elementary School in Chiang Mai Province; 3) Experiment the strategy in primary schools in Chiang Mai Province; and 4) Present the strategy of teaching Buddhism by using activity-based learning for Elementary School in Chiang Mai Province. The sample included 100 students from Grades 4 to 6, 294 participants in activity trials, and 20 key informants from schools in San Kamphaeng District, Chiang Mai Province. Data collection employed questionnaires, interviews, and tests, with analysis conducted using percentages, means, and standard deviations (S.D.).

The research results revealed that 1) Activity-based learning in primary schools was rated highly across all aspects. Learning activities were the most effective, followed by teaching materials, content, students, and the learning environment. 2) Developing a strategy of teaching Buddhism by using activity-based learning for Elementary School by incorporating the Timeline technique and the Four Noble Truths increased students' interest and enhanced critical thinking skills. 3) Test results showed significantly higher post-test scores than pre-test scores at the .05 statistical level (Post-test: mean = 7.23, S.D. = 1.923; Pre-test: mean = 5.02, S.D. = 2.445). 4) The use of the Timeline strategy with the Four Noble Truths helped students effectively understand and analyze suffering (Dukkha), its causes (Samudaya), desired outcomes (Nirodha), and solutions (Magga). However, accessing the root cause of suffering (Tanha) at the subconscious level remains a challenge for primary school students.

In conclusion, activity-based learning in Chiang Mai primary schools is highly effective across all dimensions. Students demonstrated greater interest, satisfaction, and improved critical thinking skills when Buddhist teachings were integrated into activity-based learning.

Keywords: Strategy; Buddhist teaching; activity-based; elementary schools in Chiang Mai province, Timeline

บทนำ

กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศนโยบายและจุดเน้นประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ใน 7 เรื่อง คือ 1. การจัดการศึกษาเพื่อความปลอดภัย 2. การยกระดับคุณภาพการศึกษา 3. การสร้างโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียมทางการศึกษาทุกช่วงวัย 4. การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน 5. การส่งเสริมสนับสนุนวิชาชีพครู บุคลากรทางการศึกษาและบุคลากรสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ 6. การพัฒนาระบบราชการและการบริการภาครัฐยุคดิจิทัล และ 7. การขับเคลื่อนกฎหมายการศึกษาและแผนการศึกษาแห่งชาติ ทั้งนี้ ในนโยบายข้อที่ 2 คือการส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษานำหลักสูตรฐานสมรรถนะไปสู่การปฏิบัติอย่างเต็มรูปแบบ โดยการจัดการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนประวัติ ศาสตร์ หน้าที่พลเมือง และศีลธรรม ผ่านการจัดการเรียนรู้ตามความสนใจรายบุคคลของผู้เรียนผ่านดิจิทัลแพลต ฟอร์มหรือรูปแบบการจัดการเรียนรู้อื่น ๆ ที่ทันสมัยและหลากหลาย (แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ. 2566 - 2570) ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565; 37-39) และจากนโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงได้จัดทำแผนและดำเนินการพัฒนา การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสอดคล้องตามนโยบายและแผนระดับชาติของรัฐบาลมาอย่างต่อเนื่อง

จากเนื้อหาในหลักสูตรของการศึกษาขึ้นพื้นฐานของโรงเรียนประถมศึกษาของประเทศไทย สาระศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรมนั้น กำหนดให้นักเรียนต้องศึกษาประวัติ ความสำคัญของศาสดา หลักธรรมของพระพุทธ ศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ การปฏิบัติตามหลักธรรม แต่เนื้อหากลับเป็นเรื่องของศาสนามากกว่าศีลธรรมและจริยธรรม อีกทั้งเนื้อหาของวิชาพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่น ๆ ส่วนใหญ่จะเป็นความรู้พื้นฐานทางศาสนามากกว่าที่จะเป็นเนื้อหาในเรื่องของหลักศีลธรรมและจริยธรรม (พุทธรักษ์ ปราบนอก, 2560 : 269-287) และด้วยความที่เป็นเนื้อหาเรื่องของศาสนานั้น เป็นสิ่งที่ผู้สอนก็มิกล้าที่จะเสนอข้อคิดเห็นหรือจัดการเรียนการสอนให้มีความแปลกใหม่ไปจากที่กำหนดไว้ได้ ทำให้รูปแบบการเรียนการสอนจึงเป็นในลักษณะของการบรรยาย ท่องจำ อันทำให้วัยเด็ก ไม่สนใจและไม่ตรงกับช่วงวัยของเด็กระดับประถมศึกษาที่ต้องจัดการเรียนการสอนในรูปแบบที่เรียกความสนใจจากผู้เรียนอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในอดีตจนถึงปัจจุบันจึงยังไม่ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายเท่าที่ควรเพราะครูและบุคคลากร

ทางการศึกษาเน้นการสอนโดยการบอกและให้เด็กท่องจำ เน้นวิชาความรู้มากกว่าการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ขาดการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้จากสิ่งต่าง ๆ ใกล้ตัว อีกทั้งผู้สอนไม่ได้รับการพัฒนาให้มีความซาบซึ้งพอที่จะนำหลักธรรมไปประพฤติปฏิบัติให้เป็นตัวอย่างได้ จึงส่งผลออกมาว่าเยาวชนไทยขาดระเบียบวินัยติดยาเสพติดก่อการทะเลาะวิวาทกันอยู่เสมอ (พระมหาศุชัยกรณ์ สิทฺธิเมธี (อาลากุล) และ อำนวย เดชชัยศรี, 2563)

จากทะเบียนราษฎรของจังหวัดเชียงใหม่ ณ เดือนเมษายน 2565 พบว่าจำนวนประชากรวัยเด็กหรืออายุระหว่าง 1-12 ปี มีจำนวน 241,933 คน คิดเป็นร้อยละ 13.52 ของประชากรทั้งหมด (สำนักงานจังหวัดเชียงใหม่, 2565; 4-5) ซึ่งเด็กเหล่านี้ ยังอยู่ในช่วงวัยของการศึกษาที่ต้องได้รับการอบรมบ่มเพาะในเรื่องของคุณธรรมจริยธรรม เพื่อเป็นอนาคตของชาติอันสงบสุขในภาวะการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลก ตามสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ระบุว่าการเรียนรู้กลุ่มสาระนี้ ช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจเกี่ยวกับการดำรงชีวิตของมนุษย์ ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคลและการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีการปฏิสัมพันธ์กันกับคนอื่นที่มีความแตกต่างกันอย่างหลากหลาย อันจะช่วยให้ปรับตนเองให้เข้ากับบริบทสภาพแวดล้อม การปรับตนให้พัฒนาไปตามการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลา ตามเหตุและปัจจัยหลาย ๆ ด้าน เกิดความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น อดทน อดกลั้น ยอมรับความแตกต่าง มีความรับผิดชอบ มีความรู้ ทักษะ คุณธรรม และค่านิยมอันเหมาะสม นำความรู้ไปปรับใช้ในวิถีชีวิต เป็นพลเมืองดีของชาติและของสังคมโลกต่อไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 132-145)

ดังนั้นผู้วิจัยเห็นได้ว่าปัญหาที่เยาวชนไม่สนใจและไม่ให้ความสำคัญกับการศึกษาสาระพระพุทธศาสนา หรือให้ความใส่ใจน้อยที่สุดในรายวิชาที่เรียน อันเนื่องด้วยบริบททางสังคม การแข่งขันทางเศรษฐกิจ อาชีพในอนาคต กระบวนการพัฒนาการเรียนการสอนในสาระศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม จึงควรได้รับการอบรมบ่มเพาะในเรื่องของคุณธรรมจริยธรรม ด้วยวิธีการนำรูปแบบการเรียนรู้ที่เท่าทันกับยุคสมัยเข้ามาช่วย โดยที่รูปแบบที่น่าสนใจศึกษาค้นคว้าวิจัยคือการจัดการเรียนการสอนหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ ผลสัมฤทธิ์ และเพิ่มพูนทักษะการใช้ชีวิตในอนาคต เมื่อเด็กได้มีองค์ความรู้ มีหลักศีลธรรมและจริยธรรมประทับในจิตใจผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่มีกิจกรรมเป็นฐานอันพัฒนามาจากกิจกรรมที่เกิดในชีวิตประจำวัน จำลองเหตุการณ์ในชีวิตมาอยู่ในรูปแบบของบทเรียน เสมือนว่าเด็กได้ประสบการณ์ตรง มีภูมิคุ้มกันทางใจ ก่อนก้าวเข้าสู่วัยรุ่น เมื่อเด็กมีศีลธรรมจริยธรรมแล้วก็จะส่งผลให้คนในสังคมและชุมชนเกิดความสงบสุข สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ สามารถดำรงตนเองขับเคลื่อนระบบสังคมตั้งแต่ระดับครอบครัวไปจนถึงระดับชาติและระดับโลกให้มีความสุขได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่

2. เพื่อพัฒนากลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่

3. เพื่อทดลองใช้กลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่

4. เพื่อนำเสนอกลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพัฒนา (Developmental Research) โดยมีกระบวนการวิจัยเป็น 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษากระบวนการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่

1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

- ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมและนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งจากข้อมูลเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2566 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 อำเภอสันกำแพงมีโรงเรียนจำนวน 22 โรงเรียน ซึ่งมีครูทั้งหมดจำนวน 280 คน และนักเรียนระดับประถมศึกษาจำนวน 4,110 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1, 2566, ออนไลน์)

- กลุ่มตัวอย่าง มีอยู่ 2 กลุ่ม ได้แก่

- กลุ่มที่ 1 ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) จากโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 โดยใช้กับอำเภอสันกำแพง จำนวน 20 โรงเรียน ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 4-5-6 จาก 20 โรงเรียน จำนวน 100 คน

- กลุ่มที่ 2 ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จำนวน 20 คน จาก 20 โรงเรียนที่มีการควบรวมโรงเรียนขนาดเล็กและมีการจัดการเรียนการสอน ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 โดยใช้กับอำเภอสันกำแพง โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจงโรงเรียนละ 1 คน จากครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1.2.1) ลักษณะเครื่องมือ

- แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน ใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ 2

- แบบสอบถามเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน ใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ 1 มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Checklist) และคำถามปลายเปิดที่เป็นข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ผู้วิจัยใช้ลักษณะคำถามแบบมาตราส่วน 5 ระดับโดยใช้หลักของ Likert Scale คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด โดยกำหนดเป็นตัวเลข และความหมาย คือ

5	หมายถึง	มีความคิดเห็นมากที่สุด
4	หมายถึง	มีความคิดเห็นมาก
3	หมายถึง	มีความคิดเห็นปานกลาง
2	หมายถึง	มีความคิดเห็นน้อย
1	หมายถึง	มีความคิดเห็นน้อยที่สุด

การแบ่งช่วงคะแนนเฉลี่ยซึ่งใช้เป็นเกณฑ์มาตรฐาน เพื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับค่าคะแนนที่คำนวณได้ตามขั้นตอนที่ระบุไว้โดยเกณฑ์ของเบสท์ (Best) ดังนี้ (สุจิตรา บุณยรัตพันธุ์, 2546 : 120)

ค่าคะแนนเฉลี่ย	ความหมายค่าคะแนนเฉลี่ย
4.21 - 5.00	มีความคิดเห็นระดับมากที่สุด
3.41 - 4.20	มีความคิดเห็นระดับมาก
2.61 - 3.40	มีความคิดเห็นระดับปานกลาง
1.81 - 2.60	มีความคิดเห็นระดับน้อย
1.00 – 1.80	มีความคิดเห็นระดับน้อยที่สุด

1.2.2) วิธีการสร้างเครื่องมือ

- เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ สร้างตามวัตถุประสงค์ และกรอบแนวคิดที่กำหนด โดยมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1) ศึกษาค้นคว้าเอกสารตำราวิชาการ บทความ ตามกรอบแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2) สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมขอบเขตการศึกษาวิจัย โดยใช้คำถาม 2 ประเภทคือ แบบปลายปิดและแบบปลายเปิด

3) นำเครื่องมือที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว ปรึกษาที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรง ชัดเจน และความเหมาะสมของเนื้อหา แล้วนำมาจัดทำเป็นแบบสอบถาม

4) นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนอผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน

ตรวจสอบอีกครั้งเพื่อตรวจสอบหรือปรับปรุงแก้ไขความถูกต้องสมบูรณ์ของเนื้อหา เพื่อให้ได้แบบสอบถามที่มีความตรงตามเนื้อหาและความเหมาะสมของคำถาม โดยใช้แบบวัดดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหา (Index of consistency: IOC) ด้วยวิธีการนำคำตอบของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนมาตรวจสอบคุณภาพและแปลงเป็นคะแนน ดังนี้

มีความเห็นว่าสอดคล้อง เท่ากับ +1
มีความเห็นว่าไม่แน่ใจ เท่ากับ 0
มีความเห็นว่าไม่สอดคล้อง เท่ากับ -1

จากนั้นนำมาแทนค่าในสูตรความสอดคล้อง ถ้าดัชนีความสอดคล้องมากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 ถือว่าอยู่ในเกณฑ์ใช้ได้ ไม่ต้องปรับปรุง (กรมวิชาการ, 2545 อ้างในวิมล จันทร์แก้ว, 2555 : 100) โดยใช้สูตร

สูตร $IOC = \frac{\sum R}{N}$

IOC หมายถึง ดัชนีความสอดคล้อง

R หมายถึง คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

N หมายถึง จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

5) ปรับปรุงร่างแบบสอบถามก่อนนำไปใช้ โดยนำผลจากการประเมินแบบสอบ ถามของผู้เชี่ยวชาญด้านการตรวจสอบคุณภาพ มาเป็นหลักเกณฑ์ในการปรับปรุง และได้ยึดเกณฑ์ในการพิจารณา คือ ข้อใดมีค่าความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50-1.00 มีค่าความเที่ยงตรง ใช้ได้ ส่วนข้อที่ต่ำกว่า 0.50 ต้องปรับปรุง ยังใช้ไม่ได้ (สุรพงษ์ คงสัตย์, ธีรชาติ ธรรมวงค์, 2551: ออนไลน์) ผู้วิจัยจะนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ จัดพิมพ์เป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

1.3) การเก็บรวบรวมข้อมูล

กลุ่มที่ 1 เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม

1) ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ถึงผู้บริหารของโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 โดยใช้กับอำเภอสันกำแพง จำนวน 20 โรงเรียน ที่ได้กำหนดไว้

2) รวบรวมข้อมูลและตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม

3) นำแบบสอบถามทั้งหมดไปทำการวิเคราะห์ หาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. (Standard Deviation)

กลุ่มที่ 2 เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์

1) ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์การสัมภาษณ์ถึงผู้สัมภาษณ์ จำนวน 20 คน จาก 20 โรงเรียน ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 โดยใช้กับอำเภอสันกำแพง

2) ดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง

3) บันทึกโดยการใช้เครื่องมือบันทึกเสียงเป็นเครื่องมือช่วยในการบันทึก

1.4) การวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่มที่ 1 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม (Questionnaire) ของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 100 คน มาประมวลผลข้อมูล วิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สถิติสำเร็จรูปทางการวิจัยทางสังคมศาสตร์ มาประมวลผลข้อมูลวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าสถิติความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. (Standard Deviation) เพื่อนำไปใช้วิเคราะห์กับแบบสอบถาม โดยมีขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติพื้นฐานหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) แล้วเสนอแบบความเรียง

ตอนที่ 2 ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ การหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. (Standard Deviation)

กลุ่มที่ 2 ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาตามประเด็นคำตอบและสรุปผลการสัมภาษณ์เป็นความเรียงเพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่

1.5) สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สำหรับการวิจัยเรื่องนี้ มีสถิติที่ใช้ในการทำวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. (Standard Deviation)

ระยะที่ 2 พัฒนากลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่

นำข้อมูลที่ได้ศึกษามาจากระยะที่ 1 โดยการนำกระบวนการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานของแต่ละโรงเรียนมาหาข้อแก้ไขเพื่อปรับใช้และเพิ่มเทคนิคการสอนให้กับครูผู้สอนของแต่ละโรงเรียนด้วยวิธีการอบรม โดยผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษา เพื่อให้ครูผู้สอนได้กลับไปสอนให้กับนักเรียนโรงเรียนของตนต่อไป

กลวิธีในการดำเนินกิจกรรม

1) ผู้นำสันทนาการ พูดคุยทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

2) กำหนดกติกาในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

3) จัดเวทีเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างครูผู้สอนกับผู้เชี่ยวชาญทางด้านการศึกษา จัดบรรยากาศในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีประเด็นคำถามเป็นตัวเชื่อมในการสนทนา

4) ผู้ดำเนินการอบรม เปิดประเด็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยคำถามปลายเปิด

5) ให้แต่ละคนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเรื่องสถานการณ์ปัจจุบัน

6) ผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษาให้ความรู้ในเรื่องของเทคนิคการสอนแบบ Active Learning เพื่อพัฒนา ทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 (กรณีใช้ระบบอินเตอร์เน็ต: Applications) และการสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้ กิจกรรมเป็นฐาน (1 ในกิจกรรมคือ การประยุกต์ใช้เทคนิคการสอนแบบ Timeline ในรายวิชาพระพุทธศาสนา)

7) สรุปประเด็นทั้งหมด

ระยะที่ 3 ทดลองใช้กลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถม ศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่

หลังจากครูผู้สอนของแต่ละโรงเรียนได้ผ่านการอบรมเพื่อเพิ่มเทคนิคและพัฒนากลยุทธการสอนโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน เรียบร้อยแล้วก็ให้ครูผู้สอนได้กลับไปทดลองใช้กับนักเรียนในโรงเรียนของตน มีรายละเอียดดังนี้

การดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนดังนี้

1) ขั้นทดลอง ผู้วิจัยได้ให้ครูผู้สอนที่ผ่านการอบรมมาดำเนินการสอนตามกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

- เนื้อหาที่ใช้ทดลองสอน คือ รายวิชาพระพุทธศาสนา สาระอริยสัย 4
- เวลาที่ใช้ในการทดลองของกิจกรรม ใช้ชั่วโมงเรียนของรายวิชาพระพุทธศาสนา
- นักเรียนแบ่งกลุ่มตามกิจกรรมการเรียนรู้ และฝึกปฏิบัติการออกแบบแผนการจัดกิจกรรม การเรียนรู้
- ครูผู้สอนประเมินแผนกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนแต่ละกลุ่ม
- ดำเนินการสอน โดยครูผู้สอนที่ผ่านการอบรมมา

2) ขั้นหลังการทดลอง ภายหลังเสร็จสิ้นการดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยได้ให้ครูผู้สอนดำเนิน การทดสอบหลังเรียน โดยใช้แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักพระพุทธศาสนา สาระอริยสัย 4 จำนวน 10 ข้อ ซึ่งเป็นแบบทดสอบหลังเรียน แล้วนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ทางสถิติ

ระยะที่ 4 นำเสนอกลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถม ศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ต่อไป

ขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการค้นพบในงานวิจัยโดยใช้วิธีการสรุปผลการทดลอง วิเคราะห์ผล ที่เกิดจากปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะ แล้วนำเสนอด้วยการบรรยายแบบความเรียง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา โดยใช้การวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed-Method Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ ด้านผู้เรียน ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านเนื้อหาและภาระงานด้านสื่อการสอน และด้านสิ่งแวดล้อม จากนั้นพัฒนากลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน ด้วยเทคนิค Timeline กับเนื้อหาอริยสัจ 4 แล้วนำไปทดลองสอนโดยครูผู้ผ่านการอบรมการจัดการเรียนการสอนแบบ Active learning โดยใช้ระบบอินเตอร์เน็ต และไม่ใช้อินเตอร์เน็ต และทดสอบผลการเรียนสาระอริยสัจ 4 ด้วยเทคนิค Timeline ด้วยแบบทดสอบ โดย กำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

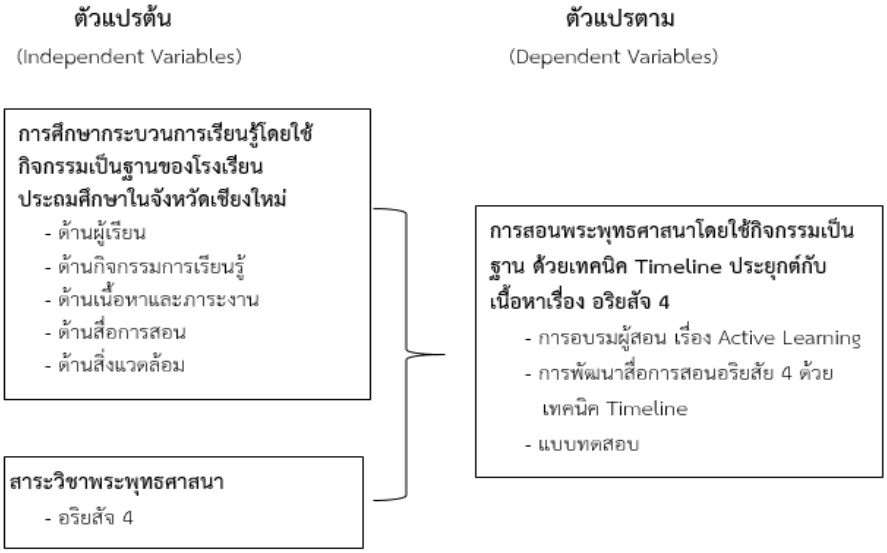

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

ระยะที่ 1 ศึกษากระบวนการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า

ด้านผู้เรียน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ๆ ที่มีค่าเฉลี่ยมากกว่าข้ออื่น คือ ข้อ 1 นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกลุ่ม รองลงมา ข้อ 5 นักเรียนรู้สึกสนุกกับกิจกรรมการเรียน ข้อ 4 นักเรียนรู้สึกพอใจเมื่อมีเพื่อนร่วมชั้นเสนอความคิดเห็นที่แตกต่างระหว่างการนำเสนองาน ข้อ 2 นักเรียนมีการอภิปรายช่วยเหลือแลกเปลี่ยนความรู้กันในกลุ่ม และข้อ 3 นักเรียนกล้าถาม กล้าแสดงความเห็น กล้านำเสนอผลงาน ตามลำดับ

ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ๆ ที่มีค่าเฉลี่ยมากกว่าข้ออื่น คือ ข้อ 5 กิจกรรมการเรียนรู้ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเข้าใจในเนื้อหามากขึ้น รองลงมา ข้อ 1 กิจกรรมการเรียนรู้เน้นให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ข้อ 2 ในระหว่างกิจกรรมการเรียนรู้มีการมอบหมายการทำงานเป็นกลุ่ม ข้อ 4 กิจกรรมการเรียนรู้ได้ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์แยกแยะ และข้อ 3 มีการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันในชั้นเรียน ตามลำดับ

ด้านเนื้อหาและภาระงาน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ๆ ที่มีค่าเฉลี่ยมากกว่าข้ออื่น คือ ข้อ 4 นักเรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน รองลงมา ข้อ 2 เนื้อหาในบทเรียนมีความเชื่อมโยงกับความรู้เดิมของนักเรียน ข้อ 3 เนื้อหาในบทเรียนมีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของนักเรียน และข้อ 1 หน่วยการเรียนรู้มีเนื้อหาค่อนข้างน่าสนใจ ทำให้อยากเรียนรู้ ตามลำดับ

ด้านสื่อการสอน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ๆ ที่มีค่าเฉลี่ยมากกว่าข้ออื่น คือ ข้อ 1 สื่อการสอนมีความหลากหลายและมีความน่าสนใจ รองลงมา ข้อ 2 การนำสื่อเทคโนโลยีมาใช้ในการสอนสามารถตอบสนองความต้องการในการเรียนรู้ของนักเรียนได้ ข้อ 3 มีการใช้สื่อเทคโนโลยี หรือแอพพลิเคชั่นมาใช้ในการสอน และข้อ 4 นักเรียนสามารถใช้เครื่องมือสื่อเทคโนโลยีส่วนตัวได้อย่างเต็มที่ ตามลำดับ

ด้านสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ๆ ที่มีค่าเฉลี่ยมากกว่าข้ออื่น คือ ข้อ 4 ครูและนักเรียนมีความสุขในการเรียน รองลงมา ข้อ 2 ห้องเรียนมีแสงสว่างเพียงพอและกว้างพอเมื่อจัดแจงโต๊ะและเก้าอีกอย่างเหมาะสม ข้อ 5 การมีส่วนร่วมของครูและนักเรียนในการจัดการเรียนการสอนทำให้บรรยากาศเอื้อต่อการเรียนรู้ ข้อ 3 มีอุปกรณ์และสื่อการเรียนพร้อมในการจัดการเรียนการสอน และข้อ 1 ห้องเรียนมีความกว้างเพียงพอสะดวกในการจัดกิจกรรม ตามลำดับ

สรุปจากการสัมภาษณ์ได้ว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นให้นักเรียนเป็นศูนย์กลาง โดยผ่านกิจกรรมการเรียน การสอน ที่เน้นให้นักเรียนได้ลงมือกระทำและเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งเน้นให้นักเรียนรู้จักคิดวิเคราะห์และเรียนรู้จากกิจกรรมที่ได้ทำจริง และเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการสร้างองค์ความรู้ สร้างปฏิสัมพันธ์และการร่วมมือกัน เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ความรับผิดชอบร่วมกัน มีวินัย ในการทำงานและแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบร่วมกันโดยที่ครูผู้สอนมีหน้าที่กำกับดูแลชั้นเรียนและควบคุม ให้คำแนะนำและอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ซึ่งครูควรมีคุณลักษณะที่สำคัญคือมีความรู้และความพร้อมในกิจกรรมและเรื่องที่สอน เข้าใจเนื้อหาที่จะสอน และเข้าใจผู้เรียน ให้คำแนะนำ ชี้แนะ กระตุ้น หรืออำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อให้นักเรียนเกิดองค์ความรู้ด้วยตนเอง และที่สำคัญครูต้องมีความรอบรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี ส่วนปัญหาและอุปสรรคจากการจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานที่พบส่วนใหญ่คือกระบวนการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนในปัจจุบันที่ใช้วิธีการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาพระพุทธศาสนา ยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ขาดการสอดแทรกหลักในการคิดเชิงเหตุผล ทำให้ผู้เรียนขาดองค์ความรู้ในการเรียนและไม่สามารถ อธิบายการปฏิบัติ

ตนที่สอดคล้องกับหลักทางพระพุทธศาสนาได้ ซึ่งเนื้อหาบางอย่างยากสำหรับนักเรียนไม่เพียงพอต่อความเข้าใจในเนื้อหาของรายวิชาต้องได้รับการเรียนรู้และการตั้งคำถามจากครูผู้สอน และการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานต้องใช้เวลาจึงอาจทำให้ผู้สอนไม่สามารถจัดการเวลาที่มีอยู่กับจำนวนเนื้อหาหลักสูตรที่มากได้

ระยะที่ 2 พัฒนากลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า

จากการอบรมครูผู้สอน ดังนี้

1) ครูผู้สอนต้องจัดเตรียมการสอน

- สำรวจทรัพยากรและข้อมูลต่าง ๆ เพื่อจัดวางแผนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ

- กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนการสอน ซึ่งเป็นความคาดหวังของครูผู้สอน ที่มีต่อนักเรียน ว่าเมื่อผ่านการเรียนการสอนในบทเรียนหนึ่ง ๆ ไปแล้ว นักเรียนควรจะมีพฤติกรรมการเรียนรู้เป็นอย่างไร

- วิเคราะห์นักเรียน จะทำให้ทราบถึงความต้องการ ความสนใน ความสามารถในการเรียนความรู้ และทักษะพื้นฐานที่มีอยู่ของนักเรียน

2) จัดลำดับเนื้อหาที่จะเรียน เป็นการเตรียมการสอน เพื่อให้นักเรียนเกิดการ เรียนรู้ตาม ลำดับขั้นโดยการพิจารณาเนื้อหาสาระที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

3) เขียนแผนการสอน เป็นการบันทึกข้อมูลที่ได้จากการศึกษาปัญหา สำรวจทรัพยากร วิเคราะห์ผู้เรียนเพื่อให้ได้ข้อมูลในการจัดการเรียนการสอน กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนการสอน วิเคราะห์และจัดลำดับเนื้อหา กำหนดกิจกรรม และวิธีสอน กำหนดสื่อการเรียนการสอน วิเคราะห์และประเมินผล

4) เตรียมการใช้สื่อ

- เตรียมความพร้อมของครูผู้สอน เช่น การเตรียมบทบรรยายประกอบสื่อ การจัด ลำดับการใช้สื่อ การตรวจเช็คสภาพหรือทดลองสื่อก่อนการใช้งานจริง

- เตรียมความพร้อมนักเรียนก่อนใช้สื่อการสอนครูผู้สอนควรทำความเข้าใจกับนักเรียนถึงกิจกรรมการเรียนและลักษณะการใช้สื่อการสอน ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนทราบบทบาทของตนและเตรียมตัวที่จะมีส่วนร่วมกับกิจกรรม

- เตรียมความพร้อมของสื่อและอุปกรณ์หรือเครื่องมือที่ใช้ร่วมกัน เช่น สื่อการสอนบางอย่างต้องใช้ร่วมกับอุปกรณ์หรือเครื่องมืออื่นด้วย

- เตรียมความพร้อมของสภาพแวดล้อมและห้องสอน เช่น ขนาดของห้องเรียนควรเหมาะสมกับสื่อที่ใช้ สภาพของแสงหรือเสียงก็ควรจัดให้เหมาะสมเช่นกัน

5) การนำเสนอ

- ช่วงนำเข้าสู่บทเรียน การใช้สื่อควรน่าสนใจให้แก่บทเรียน
- ช่วงสอนเนื้อหาบทเรียน เป็นการใช้สื่อเพื่อ ถ่ายทอดสาระความรู้ หรือเนื้อหาบทเรียน ให้แก่นักเรียน
- ช่วงสรุปบทเรียน ควรมีการใช้สื่อการสอนเพื่อสรุปเนื้อหาที่สำคัญ ของบทเรียน

การใช้สื่อควรปฏิบัติดังนี้

- ใช้สื่อการสอนตามลำดับที่วางแผนไว้
- ควบคุมเวลาการใช้สื่อให้เป็นไปตามแผน
- ไม่ควรให้นักเรียนเห็นสื่อก่อนการใช้ เพราะอาจทำให้นักเรียนหมดความตื่นเต้น
- ทำกิจกรรมต่าง ๆ ประกอบการใช้สื่อ เช่น การระดมสมอง ตั้งคำถาม อภิปราย เป็นต้น
- การนำเสนอควรมีจุดเน้นและอธิบายรายละเอียดในส่วนที่สำคัญในขณะนำเสนอ
- การนำเสนอด้วยสื่อควรออกแบบให้นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์กับการนำเสนอ เช่น นักเรียนควรมีโอกาสมีส่วนร่วมกับกิจกรรมหรือการใช้สื่ออย่างทั่วถึง

จะเห็นได้ว่าบทบาทของครูผู้สอนจะให้ความสำคัญกับนักเรียนเป็นหลักในการจัดการเรียนรู้ กิจกรรมจะสะท้อนความต้องการในการพัฒนานักเรียนและเน้นการนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริงของนักเรียนได้ การวางแผนเกี่ยวกับเวลาในการจัดการเรียนการสอนเป็นไปอย่างชัดเจน ทั้งในส่วนของเนื้อหาและกิจกรรม การสร้างบรรยากาศการมีส่วนร่วม การอภิปราย และการเจรจาโต้ตอบที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับครูผู้สอนและเพื่อน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีความเลื่อนไหล มีชีวิตชีวา ส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรม รวมทั้งกระตุ้นให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ ส่งเสริมให้เกิดการร่วมมือในกลุ่มนักเรียน

ระยะที่ 3 ทดลองใช้กลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถม ศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่

การทดลองด้วยกิจกรรมโดยการประยุกต์ใช้เทคนิคการสอนแบบ Timeline ในรายวิชาพระพุทธศาสนาในหัวข้อเรื่องอริยสัจ 4 ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับหลักคำสอนที่สำคัญที่สุดของพระพุทธศาสนา ประกอบด้วยความจริงอันประเสริฐ 4 ประการ ได้แก่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค ซึ่งมีประโยชน์ต่อการดับทุกข์ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต ทุกข์ : การมีอยู่ของทุกข์ คือการสำรวจความไม่สบายกายไม่สบายใจของตนเอง สมุทัย : เหตุแห่งทุกข์ คือการค้นหาสาเหตุว่าเกิดจากอะไร นิโรธ : ความดับทุกข์ คือการหาแนวทางแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ มรรค : หนทางนำไปสู่ความดับทุกข์ คือการใช้สติแก้ปัญหาในระยะยาว ให้กับนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์หลังจากการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทาง

สถิติที่ระดับ .05 มีคะแนนเฉลี่ย Posttest อยู่ที่ ($\overline{X}$ = 7.23, S.D.= 1.923) และคะแนนเฉลี่ย Pretest อยู่ที่ ($\overline{X}$ = 5.02, S.D.= 2.445) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานก่อนและหลังของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม

การเรียนการสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน	n	$\overline{X}$	S.D.	t	Sig
Pretest	294	5.02	2.445	12.318	.001*
Posttest	294	7.23	1.923		

จากตารางที่ 1 พบว่า นักเรียนชั้นประประถมศึกษาปีที่ 4-6 ในเขตพื้นที่การศึกษาที่ 1 เขตอำเภอสันกำแพง จำนวน 20 โรงเรียน รวมจำนวนนักเรียน 294 คน มีผลสัมฤทธิ์หลังจากการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีคะแนนเฉลี่ย Posttest อยู่ที่ ($\overline{X}$ = 7.23, S.D.= 1.923) และคะแนนเฉลี่ย Pretest อยู่ที่ ($\overline{X}$ = 5.02, S.D.= 2.445)

และจากการทำแบบทดสอบนักเรียนตอบถูกมากขึ้นโดยการแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนที่ 1 จะเห็นได้ว่านักเรียนตอบถูกเป็นจำนวนมากเพราะนักเรียนสามารถเข้าใจวิเคราะห์และแยกแยะข้อมูล ที่นักเรียนได้นำความรู้ที่ได้เรียนมาคิดอย่างลึกซึ้ง ซึ่งเป็นการมองเห็นทางและแก้ไขปัญหาได้อย่างเป็นกระบวนการได้ ส่วนที่ 2 จะอยู่ขั้นระดับจิตใจที่เด็กในระดับชั้นประถมยังไม่สามารถเข้าถึงได้เพราะเป็นการวิเคราะห์ที่ลึกลงไปอีกอาจมีหลาย ๆ สาเหตุจึงทำให้เกิดทุกข์ จึงทำให้คนที่ตอบถูกมีจำนวนน้อย ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2แสดงการเปรียบเทียบจำนวนการตอบถูกของแบบทดสอบก่อนและหลังของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม

ข้อทดสอบ	Pretest	Posttest
1. “บัวเป็นหวัด” ข้อใดที่อาจเป็นสาเหตุให้บัวเป็นหวัด	163	268
2. บัวอยากหายจากการเป็นหวัด ควรทำอย่างไร	212	276
3. บัวทานยาแล้วแต่ยังไม่หายดี ควรทำอย่างไรในตอนเย็น	196	245
4. ถ้านักเรียนไม่ตั้งใจเรียน ผลจะเป็นอย่างไรในอนาคต	217	268
5. มานะอยากสร้างบ้านใหม่ให้แม่ มานะควรทำอย่างไร	173	247

6. มานีชอบดูและฟังการ์ตูนภาษาอังกฤษ คาดว่ามานีจะมีความสามารถด้านใดในอนาคต	162	250
7. นายเอ อยากร่ำรวยกว่าคนอื่น ๆ รอบตัวเขา จึงเลือกค้ายาเสพติดจนกระทั่งถูกจับติดคุก นายเอต้องทนทุกข์จากการติดคุกเพราะสาเหตุใด	160	224
8. จากข้อ 7 สาเหตุแรกสุดที่ทำให้นายเอต้องติดคุกคืออะไร	65	108
9. มนุษย์ทุกคน เมื่อเกิดมาแล้วย่อมมีแก่ เจ็บป่วย และตาย จากเป็นทุกข์ตามธรรมชาติของชีวิต จากข้อความนี้มูลเหตุของทุกข์จากการแก่ ป่วย และตายคืออะไร	62	118
10. จากข้อ 9 ตามหลักอริยสัจ 4 มนุษย์ควรทำอย่างไรเพื่อให้พ้นจากทุกข์จากการเกิด	65	126

จากตารางที่ 2 พบว่า นักเรียนชั้นประประถมศึกษาปีที่ 4-6 ในเขตพื้นที่การศึกษาที่ 1 เขตอำเภอสันกำแพง จำนวน 20 โรงเรียน รวมจำนวนนักเรียน 294 คน ทำแบบทดสอบถูกหลังเรียนเพิ่มมากขึ้น ซึ่งข้อที่ 1-7 จะเห็นได้ว่านักเรียนตอบถูกเป็นจำนวนมากเพราะนักเรียนสามารถเข้าใจวิเคราะห์และแยกแยะข้อมูล ที่นักเรียนได้นำความรู้ที่ได้เรียนมาคิดอย่างลึกซึ้ง ซึ่งเป็นการมองเห็นทางและแก้ไขปัญหาได้อย่างเป็นกระบวนการได้ ส่วนข้อที่ 8-10 ซึ่งจะอยู่ขั้นระดับจิตใจที่เด็กในระดับชั้นประถมยังไม่สามารถเข้าถึงได้เพราะเป็นการวิเคราะห์ที่ลึกลงไปอีกอาจมีหลาย ๆ สาเหตุจึงทำให้เกิดทุกข์ จึงทำให้คนที่ตอบถูกมีจำนวนน้อย

สรุปได้ว่า ผลความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน หลังเรียนนักเรียนส่วนใหญ่มีผลคะแนนดีขึ้น จากการที่ครูผู้สอนให้ประสบการณ์นักเรียนเรียนรู้ภาคทฤษฎี หลักการ แนวคิด ในหัวข้อต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเนื้อหาสาระก่อนจากนั้นครูผู้สอนได้จัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรม โดยนำเอาแนวคิดจากภาคทฤษฎีสู่การปฏิบัติจริง จึงทำให้นักเรียนสามารถทำคะแนนทดสอบอยู่ในระดับดีขึ้น และมีความเป็นไปได้สูงที่การดำเนินการในครั้งนี้จะประสบผลสำเร็จในระดับที่น่าพอใจ

ระยะ 4 นำเสนอกลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า

จากทักษะการคิดวิเคราะห์ถึงสาเหตุแห่งการดับทุกข์ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตเชิงเหตุผล หลังจากการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน เช่น ทุกข์ เป็นการสำรวจความไม่สบายกายไม่สบายใจของตนเอง สมุทัย : เป็นการค้นหาสาเหตุว่าเกิดจากอะไร นิโรธ : เป็นการหาแนวทางแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ มรรค : เป็นการใช้สติแก้ปัญหาในระยะยาว เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผลของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาด้วยแบบทดสอบ ซึ่งได้ผลสัมฤทธิ์หลังจากการเรียนสูงกว่าก่อนเรียน จากการที่ครูผู้สอนให้ประสบการณ์นักเรียนเรียนรู้ภาคทฤษฎี หลักการ แนวคิด ในหัวข้อต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเนื้อหาสาระก่อนจากนั้นครูผู้สอนได้จัดกิจกรรม

ให้นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรม โดยนำเอาแนวคิดจากภาคทฤษฎีสู่การปฏิบัติจริง จึงทำให้นักเรียนสามารถทำคะแนนทดสอบอยู่ในระดับดีขึ้น ดังนั้นในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยต้องการนำเสนอกลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ ได้นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์กับนักเรียนต่อไป ซึ่งผู้วิจัยขอเสนอแนะดังนี้

1. ให้กลุ่มผู้เรียนทำความเข้าใจปัญหาให้ชัดเจน โดยอาศัยความรู้พื้นฐานของสมาชิกในกลุ่มหรือจากการศึกษา

2. ให้กลุ่มผู้เรียนระบุปัญหา โดยทุกคนในกลุ่มควรเข้าใจในปัญหา เหตุการณ์ที่กล่าวถึงในปัญหานั้น

3. ให้กลุ่มผู้เรียนระดมสมองวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ และหาเหตุผลมาอธิบาย ช่วยกันคิดอย่างมีเหตุมีผล เพื่อนำไปตั้งสมมติฐานเพื่อใช้แก้ปัญหานั้น

4. ให้กลุ่มผู้เรียนได้อธิบายและตั้งสมมติฐานให้เชื่อมโยงกับปัญหาที่ได้ระดมความคิด แล้วนำมาวิเคราะห์

5. กลุ่มผู้เรียนสามารถอธิบายผลการวิเคราะห์ที่ตั้งไว้ และสามารถแก้ไขปัญหาได้

อภิปรายผลการวิจัย

1. กลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่

พบว่า การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ๆ ที่มีค่าเฉลี่ยมากกว่าด้านอื่น คือ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ รองลงมาด้านสื่อการสอน ด้านเนื้อหาและภาระงาน ด้านผู้เรียน และด้านสิ่งแวดล้อม **เนื่องจาก**การจัดการเรียนรู้ผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้โดยวิธีการต่าง ๆ ซึ่งครูผู้สอนจะมุ่งการเรียนรู้เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อนักเรียนสูงสุด และเน้นบทบาทการมีส่วนร่วมของนักเรียน เช่น กิจกรรมเกม กิจกรรมการแสดง เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนมีความเข้าใจ และเกิดประสบการณ์ โดยตรงจากการเรียนรู้อีกทั้งการเรียนด้วยกิจกรรมทำให้เด็กเกิดความเข้าใจง่าย กล้าคิด กล้าถาม สอดรับกับแนวคิดของ นรรัชต์ ฝันเชียร (2561) ให้ความเห็นว่า การจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Child Center Learning) เป็นอีกรูปแบบหนึ่ง ของการจัดการเรียนรู้ มีเป้าหมายมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง ผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้ วิธีการ และสื่อที่หลากหลายตามความสนใจของผู้เรียน โดยครูทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุนและอำนวยความสะดวก ซึ่งเกิดมาจากความเชื่อพื้นฐานที่ว่า ผู้เรียนทุกคนสามารถที่จะเรียนรู้และพัฒนาได้ด้วยตัวเอง แต่แตกต่างที่ความต้องการ ความสนใจและความถนัด รวมไปถึง

ทักษะต่าง ๆ ดังนั้นการจัดการศึกษาจึงไม่ควรไปในแนวทางเดียว ควรมีความหลากหลายและตอบสนองต่อความสนใจของเด็กทุกกลุ่ม

2. ทดลองใช้กลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่

พบว่า การทดลองใช้กิจกรรมการประยุกต์ใช้เทคนิคการสอนแบบ Timeline ในรายวิชาพระพุทธศาสนาในหัวข้อเรื่องอริยสัจ 4 ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับหลักคำสอนที่สำคัญที่สุดของพระพุทธศาสนา ประกอบด้วยความจริงอันประเสริฐ 4 ประการ ได้แก่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค ซึ่งมีประโยชน์ต่อการดับทุกข์ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต ทุกข์ : การมีอยู่ของทุกข์ คือการสำรวจความไม่สบายกายไม่สบายใจของตนเอง สมุทัย : เหตุแห่งทุกข์ คือการค้นหาสาเหตุว่าเกิดจากอะไร นิโรธ : ความดับทุกข์ คือการหาแนวทางแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ มรรค : หนทางนำไปสู่ความดับทุกข์ คือการใช้สติแก้ปัญหาในระยะยาว ให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 พบว่า ผลสัมฤทธิ์หลังจากการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนและการทำแบบทดสอบนักเรียนตอบถูกมากขึ้น โดยการแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนที่ 1 จะเห็นได้ว่านักเรียนตอบถูกเป็นจำนวนมากเพราะนักเรียนสามารถเข้าใจวิเคราะห์และแยกแยะข้อมูล ที่นักเรียนได้นำความรู้ที่ได้เรียนมาคิดอย่างลึกซึ้ง ซึ่งเป็นการมองเห็นทางและแก้ไขปัญหาได้อย่างเป็นกระบวนการได้ ส่วนที่ 2 จะอยู่ขั้นระดับจิตใจที่เด็กในระดับชั้นประถมยังไม่สามารถเข้าถึงได้เพราะเป็นการวิเคราะห์ที่ลึกลงไปอีกอาจมีหลาย ๆ สาเหตุจึงทำให้เกิดทุกข์ จึงทำให้คนที่ตอบถูกมีจำนวนน้อย เข้ากันกับแนวคิดของ อัฟฎอล อาแว และคณะ (2566) อธิบายว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน มุ่งเน้นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง มีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ อย่างใส่ใจ เน้นการอภิปรายองค์ความรู้ประเด็นต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ทำให้ผู้เรียนรู้จักคิดหาเหตุผล ได้แสดงความคิดเห็นสะท้อนแนวคิดของตนผ่านการแสดงเหตุผลประกอบคำตอบอย่างสมเหตุผล อันเป็นการส่งเสริมให้เกิดความสามารถในการให้เหตุผล โดยผู้สอนมีหน้าที่ออกแบบกิจกรรม อำนวยความสะดวก การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เกิดทักษะการคิดแก้ปัญหา หรือการกระตุ้นผู้เรียนให้เกิดการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ ประยุกต์ใช้ความรู้ด้วยคำถาม ข้อสังเกต ตัวอย่างเปรียบเทียบ ในระหว่าการปฏิบัติกิจกรรม จนกระทั่งผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง

3. นำเสนอกลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่

หลังจากทดลองใช้กลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์หลังจากการเรียนสูงกว่าก่อนเรียน จากการที่ครูผู้สอนให้ประสบ การณ์นักเรียนเรียนรู้ภาคทฤษฎี หลักการ แนวคิด ในหัวข้อต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเนื้อหาสาระก่อนจากนั้นครูผู้สอนได้จัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรม โดยนำเอาแนวคิดจากภาคทฤษฎีสู่การปฏิบัติจริง จึงทำให้นักเรียนสามารถทำคะแนนทดสอบอยู่ในระดับดีขึ้น ซึ่งผู้วิจัยขอเสนอแนะดังนี้ 1. ให้กลุ่มผู้เรียน

ทำความเข้าใจปัญหาให้ชัดเจน โดยอาศัยความรู้พื้นฐานของสมาชิกในกลุ่มหรือจากการศึกษา 2. ให้กลุ่มผู้เรียนระบุปัญหา โดยทุกคนในกลุ่มควรเข้าใจในปัญหา เหตุการณ์ที่กล่าวถึงในปัญหานั้น 3. ให้กลุ่มผู้เรียนระดมสมองวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ และหาเหตุผลมาอธิบาย ช่วยกันคิดอย่างมีเหตุมีผล เพื่อนำไปตั้งสมมติฐานเพื่อใช้แก้ปัญหานั้น 4. ให้กลุ่มผู้เรียนได้อธิบายและตั้งสมมติฐานให้เชื่อมโยงกับปัญหาที่ได้ระดมความคิด แล้วนำมาวิเคราะห์ 5. กลุ่มผู้เรียนสามารถอธิบายผลการวิเคราะห์ที่ตั้งไว้ และสามารถแก้ไขปัญหาได้ เพื่อให้โรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ แต่ละโรงเรียนได้นำไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์กับนักเรียนต่อไป ตรงกับแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543) ได้พัฒนาแนวทางการประเมิน ตามมาตรฐานตามมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติไว้ โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้มีการระบุตัวบ่งชี้ไว้ในมาตรฐานที่ 6 ที่ว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีโอกาสใน การแสดงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง คือ ผู้สอนเปลี่ยนบทบาทจากผู้ให้มาเป็นผู้ชี้นำความรู้ และจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนอย่างเหมาะสม และยังสนับสนุนกับงานวิจัยของรชกร ไชยวงศ์ (2564) ทำการ ศึกษา เรื่อง การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานและการเรียนรู้ทางพุทธศาสตร์ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ ผลการศึกษาคือ รูปแบบการจัดการการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานและการเรียนรู้ทางพุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาวิชาชีพครูสาขาวิชาสังคมศึกษาคือ 1) Clarifying unfamiliar termsกลุ่มผู้เรียนทำความเข้าใจคำศัพท์ ข้อความที่ปรากฏอยู่ในปัญหาให้ชัดเจน 2) Problem definitionกลุ่มผู้เรียนระบุปัญหาหรือข้อมูลสำคัญร่วมกัน 3) Brainstormกลุ่มผู้เรียนระดมสมองวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ และหาเหตุผลมาอธิบาย เพื่อนำไปสู่การสร้างสมมติฐานที่สมเหตุสมผลเพื่อใช้แก้ปัญหานั้น 4) Analyzing the problemกลุ่มผู้เรียนอธิบายและตั้งสมมติฐานที่เชื่อมโยงกันกับปัญหาตามที่ได้ระดมสมองกัน แล้วนำผลการวิเคราะห์มาจัดลำดับความสำคัญ 5) Formulating learning issuesกลุ่มผู้เรียนกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ เพื่อค้นหาข้อมูลที่จะอธิบายผลการวิเคราะห์ที่ตั้งไว้ 6) Self-study ผู้เรียนค้นคว้ารวบรวมสารสนเทศจากสื่อและแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง 7) Reportingจากรายงานข้อมูลสารสนเทศใหม่ที่ได้ แล้วนำมาสรุปเป็นหลักการและแนวทางเพื่อนำไปใช้โอกาสต่อไป

สรุปว่า การจัดการเรียนรู้ในปัจจุบันด้วยการใช้สื่อในการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้นักเรียน เกิดทักษะและกระบวนการคิดในเชิงเหตุผล สำหรับการเรียนรู้ในรายวิชาพระพุทธศาสนาทำให้นักเรียนมีความสนใจในการเรียนรู้ ผ่านกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูผ่านรูปแบบของกิจกรรมโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน ผลเป็นที่น่าพึงพอใจและเป็นไปในทางที่ดี เพราะการจัดการเรียนการสอนที่เน้นกิจกรรมเป็นฐาน เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นให้นักเรียนเป็นศูนย์กลาง โดยผ่านกิจกรรมการเรียน การสอน ที่เน้นให้นักเรียนได้ลงมือกระทำและเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยครูผู้สอนมีหน้าที่เป็นผู้แนะนำและ อำนวย ความสะดวกในการเรียนรู้ โดยที่ครูผู้สอนมีหน้าที่กำกับดูแลชั้นเรียนและควบคุม

การจัดกิจกรรมให้นักเรียนในขณะปฏิบัติกิจกรรมและแนะแนวทางการเรียนรู้ของนักเรียนไปยัง จุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ในเรื่องนั้น ๆ

สังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ จากปัญหาที่เยาวชนไม่สนใจและไม่ให้ความสำคัญกับการศึกษาสาระพระพุทธศาสนา หรือให้ความใส่ใจน้อยที่สุดในรายวิชาที่เรียน อันเนื่องด้วยบริบททางสังคม การแข่งขันทางเศรษฐกิจ อาชีพในอนาคต กระบวนการพัฒนาการเรียนการสอนในสาระศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาวิจัยเรื่องกลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งผลการวิจัยพบว่าการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานในโรงเรียนประถมศึกษาเชียงใหม่โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก นักเรียนมีความสนใจและความพอใจมากยิ่งขึ้นในการเรียนรู้พระพุทธศาสนาเมื่อมีการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน และเกิดการพัฒนาทักษะการคิดเชิงเหตุผลมากยิ่งขึ้น ดังนั้นควรมีการกระตุ้นและสร้างความตระหนักแก่ครูผู้สอนสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในการพัฒนาสื่อการเรียนรู้และกิจกรรมการเรียนรู้แบบ Active Learning โดยใช้เทคโนโลยีให้มากยิ่งขึ้น และพัฒนาระบบอินเตอร์เน็ตที่เพียงพอใช้กับนักเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรกำหนดเป็นนโยบายในการส่งเสริมให้ครูผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบ Active Learning ในทุกสาระวิชา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ในระดับโรงเรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนควรกระตุ้นและสร้างความตระหนักแก่ครูผู้สอนสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในการพัฒนาสื่อการเรียนรู้และกิจกรรมการเรียนรู้แบบ Active Learning โดยใช้เทคโนโลยีให้มากยิ่งขึ้น โดยผ่านการอบรมพัฒนาเทคนิคและการใช้แอพพลิเคชั่นใหม่ ๆ แก่ครูผู้สอนอย่างสม่ำเสมอ

2. ควรพัฒนาระบบอินเตอร์เน็ตที่เพียงพอใช้กับนักเรียนเพื่อให้สามารถตอบรับกิจกรรมการเรียนการสอน Active Learning และการสืบค้นหาข้อมูลและองค์ความรู้ใหม่ ๆ ตามความอยากรู้อยากเห็นของนักเรียนโดยผ่านการควบคุมของครูผู้สอน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรกำหนดเป็นนโยบายในการส่งเสริมให้ครูผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบ Active Learning ในทุกสาระวิชา

2. สำนักงานพระพุทธศาสนา ควรกำหนดเป็นนโยบายเร่งด่วนในการพัฒนาครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้มีความสามารถในการสร้างสื่อการเรียนรู้ดิจิตัล และการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ในการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1. ในการศึกษาครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาสาระพระพุทธศาสนา เนื้อหาอริยสัจ 4 หรือเนื้อหาอื่นด้วยเทคนิคอื่น ๆ กับกลุ่มตัวอย่างที่ระดับอายุที่แตกต่างกัน

2. ในการศึกษาครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาถึงการใช้คำศัพท์ภาษาบาลีควบคู่กับคำแปลเป็นภาษาไทยมีผลต่อการจดจำ เข้าใจ และนำไปใช้เผยแพร่สู่บุคคลอื่นอย่างไร

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 19 มกราคม 2566. แหล่งที่มา: http://academic.obec.go.th/images/document/1559878925_d_1.pdf

นรรัชต์ ฝันเชียร. (2561). Child center เหมาะกับการเรียนการสอนแบบใด. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 13 กันยายน 2566. แหล่งที่มา: https://www.trueplookpanya.com/dhamma/content/68591

พระมหาศุชัยกรณ์ สิทฺธิเมธี (อาลากุล) และ อำนวย เดชชัยศรี. (2563). การศึกษาความคิดเห็นของครูที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในยุคไทยแลนด์ 4.0 โรงเรียนวิถีพุทธสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร. *วารสาร มจร การพัฒนาสังคม. 5* (1), 76-83.

พุทธรักษ์ ปราบนอก. (2560). การสอนศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรมในโรงเรียนประถมศึกษาของประเทศไทย. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์.* 34 (3), 269-287.

รชกร ไชยวงศ์. (2564). การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. *วารสารปัญญา.* 28 (3), 1-14

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1. (2566). ตารางจำนวนนักเรียนและห้องเรียนจำแนกตามชั้นเรียนและเพศ (รายโรงเรียน) ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 20 ตุลาคม 2566. แหล่งที่มา: https://www.chiangmaiarea1.go.th/2020/

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2565). แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ. 2566 - 2570). *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 19 มกราคม 2566. แหล่งที่มา: http://www.secondarytak.go.th/wp-content/uploads/ 2022/12 /แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน-2566-2570-ของ-สพฐ.p

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2543). *การปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด : แนวทางสู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพมหานคร: คุรุสภาลาดพร้าว.

สำนักงานจังหวัดเชียงใหม่. (2565). แผนพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ (พ.ศ. 2566 - 2570) ฉบับทบทวนปี พ.ศ. 2567. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 5 กันยายน 2567. แหล่งที่มา: https://www.chiangmai.go.th/managing/public/D2/2D10Apr2023123832.pdf

สุจิตรา บุณยรัตพันธุ์. (2546). *การวิจัยเบื้องต้น.* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.